

ASOCIAȚIA ALTERNATIVE SOCIALE

Ghid de audiere a copilului în proceduri judiciare

Ediția a 2-a

Coord.: **Mona-Maria Pivniceru, Cătălin Luca**

Autori:

Mona-Maria Pivniceru

Cătălin Luca

Vlad Ciofu

Sofia Luca

Daniel Mirăuță

Editura
Amangiu
2024

Cuprins

Capitolul I. Documente internaționale în materia drepturilor copilului

<i>Mona-Maria Pivniceru, Cătălin Luca</i>	1
I. Cadrul universal de protecție a drepturilor copilului	1
I.1. Idei principale	4
II. Principalele documente europene de protecție a drepturilor copilului	4
II.1. Recomandări ale Comitetului de Miniștri	5
III. Principiile generale ale protecției și promovării drepturilor copilului	6
III.1. Principiul interesului superior al copilului	6
III.2. Principiul egalității șanselor și nediscriminării	7
III.3. Principiul responsabilizării părinților cu privire la respectarea și garantarea drepturilor și îndeplinirea obligațiilor părintești	10
III.4. Principiul primordialității responsabilității părinților cu privire la respectarea și garantarea drepturilor copilului	10
III.5. Principiul descentralizării serviciilor de protecție a drepturilor copilului, intervenția multisectorială și parteneriatul dintre instituțiile publice și organismele private autorizate	12
III.6. Principiul asigurării unei îngrijiri individualizate și personalizate pentru fiecare copil	12
III.7. Principiul respectării demnității copilului	12
III.8. Principiul ascultării opiniei copilului și luării în considerare a acesteia, ținând cont de vârsta și gradul său de maturitate	13
III.9. Principiul asigurării stabilității și continuității în îngrijirea, creșterea și educarea copilului ținând cont de originea sa etnică, religioasă, culturală și lingvistică în cazul luării unei măsuri de protecție	15
III.10. Principiul celerității în luarea oricărei decizii cu privire la copii	15
III.11. Principiul asigurării protecției împotriva abuzului și exploatării copilului	16
III.11.1. Protecția copilului împotriva oricăror forme de violență, vătămare sau abuz, abandon sau neglijență, rele tratamente	16
III.11.2. Protocoalele facultative ale Convenției	17
III.12. Principiul interpretării fiecărei norme juridice referitoare la drepturile copilului în corelație cu ansamblul reglementărilor din această materie	20
<i>Bibliografie</i>	21

Capitolul II. Interviuul copilului victimă/martor pentru proceduri judiciare – perspectivă psihologică

<i>Cătălin Luca, Mona-Maria Pivniceru</i>	22
I. Sugestibilitatea la copil	22
I.1. Definiție. Mecanisme și factori de determinanță	22
I.2. Modalități de scădere a sugestibilității la copii. Reguli de bază	27
I.3. Vârsta copilului ca factor de sugestibilitate	28
I.4. Strategii care contribuie la sugestibilitatea copilului	36

I.5. Tipuri de întrebări	47
I.5.1. Întrebările deschise	47
I.5.2. Întrebările directive	51
I.5.3. Întrebările care oferă opțiuni	54
I.5.4. Întrebările sugestive	56
II. Etapele unui interviu nesugestiv	57
II.1. Considerații generale	57
II.2. Pregătirea interviului	58
II.3. Introducerea și realizarea relației	61
II.4. Explicarea și exersarea regulilor de comunicare	63
II.5. Exersarea memoriei episodice	66
II.6. Tranziția către subiectul interviului	69
II.7. Adunarea de informații prin explorarea unuia sau mai multor incidente	72
II.8. Pauza	75
II.9. Aspecte finale și încheierea interviului	76
II.10. Abordarea de tip pâlnie și împerecherea întrebărilor pe parcursul interviului	78
III. Particularități culturale, socio-economice, de etnie, religie și limbă ale copilului cu posibil impact asupra interviului	79
<i>Bibliografie</i>	83

Capitolul III. Ascultarea copilului în procedurile judiciare civile

<i>Vlad Ciofu</i>	93
I. Dreptul copilului de a fi ascultat	93
I.1. Sediul materiei	93
I.2. Semnificația juridică a noțiunii de discernământ	94
I.2.1. Semnificația juridică de discernământ în dreptul civil	94
I.2.2. Dreptul copilului de a fi ascultat. Excepții de la regula incapacității absolute	96
I.2.3. Obligatorietatea ascultării copilului	98
I.2.4. Evaluarea opiniei copilului	100
II. Participarea copilului în procedurile judiciare civile	102
II.1. Ipostaze ale copilului în procesul civil	102
II.2. Capacitatea procesuală a copilului	104
III. Ascultarea copilului în procedurile judiciare civile	106
III.1. Pregătirea ascultării	106
III.1.1. Înștiințarea copilului	107
III.1.2. Locul ascultării	111
III.1.3. Participanții la procedura de ascultare a copilului	114
III.1.4. Timpul de ascultare	121
III.2. Ascultarea propriu-zisă a copilului	122
III.2.1. Aducerea la cunoștință a drepturilor procesuale și pregătirea copilului în vederea ascultării	122
III.2.2. Stabilirea unei relații cu copilul	126
III.2.3. Relatarea liberă	131
III.2.4. Adresarea întrebărilor	137

III.2.5. Responsabilizare și încurajare _____	141
III.2.6. Încheierea ascultării _____	141
IV. Evaluarea ascultării copilului _____	142
V. Considerații finale _____	144
V.1. Importanța ascultării copilului _____	144
V.2. Necesitatea stabilirii unor bune practici în materie de audiere _____	145
<i>Bibliografie</i> _____	146

Capitolul IV. Audierea copilului victimă în procedurile judiciare penale

<i>Sofia Luca</i> _____	150
I. Justiția prietenoasă cu copilul _____	150
I.1. Necesitatea unei justiții adaptată copiilor _____	150
I.2. Copiii victimă în procesul penal _____	151
II. Persoanele chemate la audierea copilului victimă _____	153
II.1. Reprezentanții legali _____	153
II.2. Audierea prin intermediul sau în prezența unui psiholog sau a unui alt specialist în consilierea victimelor _____	159
II.3. Prezența la audiere a altor persoane desemnate de organul judiciar. Audierea prin interpret _____	165
II.4. Consiliere și reprezentare juridică _____	167
III. Locul unde se desfășoară audierea _____	172
III.1. Importanță și justificare _____	172
III.2. Evitarea contactului vizual dintre victimă și autorul infracțiunii _____	174
III.3. Incintele concepute sau adaptate audierii copiilor _____	175
IV. Pregătirea copilului victimă _____	178
IV.1. Importanța și necesitatea pregătirii copilului victimă în vederea audierii _____	178
IV.2. Persoanele responsabile de pregătirea copilului în vederea audierii _____	180
V. Pregătirea profesionistului care realizează audierea copiilor victime _____	185
V.1. Pregătirea profesională specializată a profesionistului și pregătirea procedurii de audiere _____	185
V.1.1. Pregătirea profesională specializată a persoanei care realizează audierea _____	186
V.1.2. Pregătirea profesioniștilor în vederea recunoașterii victimelor cu nevoi specifice de protecție _____	190
V.2. Pregătirea profesionistului în vederea audierii victimei copil _____	192
V.2.1. Planificarea audierii _____	192
V.2.2. Identificarea și evaluarea nevoilor victimei și luarea măsurilor de protecție _____	194
V.2.3. Alegerea momentului audierii _____	201
V.2.4. Întocmirea planului de ascultare a victimei _____	202
VI. Audierea propriu-zisă _____	203
VI.1. Dreptul copilului de a-și exprima opinia _____	203
VI.2. Etapele audierii propriu-zise _____	208
VI.2.1. Stabilirea relației de încredere _____	208

VI.2.2. Furnizarea de informații privind scopul audierii, drepturile specifice și etapele de derulare a acesteia _____	210
VI.2.3. Prezentarea regulilor de desfășurare a audierii _____	212
VI.2.4. Relatarea liberă. Etapă cheie a audierii _____	214
VI.2.5. Etapa adresării de întrebări _____	215
VI.2.6. Realizarea echilibrului dintre drepturile victimei și ale inculpatului pe parcursul audierii _____	218
VI.2.7. Durata audierii și pauzele de pe parcursul acesteia _____	222
VI.2.8. Încheierea audierii _____	223
VII. Consemnarea celor declarate de persoana vătămată _____	224
VIII. Garanții procedurale pentru victimele infracțiunilor _____	227
Concluzii _____	229
<i>Bibliografie</i> _____	230

Capitolul V. Audierea copilului martor în procedurile judiciare penale

<i>Sofia Luca</i> _____	236
I. Situația copilului martor în procedurile judiciare penale _____	236
II. Procesul de pregătire a audierii copilului martor _____	239
II.1. Pregătirea profesională specializată a profesionistului _____	239
II.2. Planificarea procedurii de audiere _____	240
II.2.1. Persoanele chemate la audierea martorului copil _____	240
II.2.2. Evaluarea capacității martorului de a depune mărturie _____	244
II.2.3. Luarea în considerare a măsurilor de protecție a martorilor copii _____	245
II.2.4. Măsuri și proceduri speciale pentru obținerea mărturiei copilului. Alegerea momentului și locului audierii. Înregistrarea declarației _____	249
II.2.5. Întocmirea planului de audiere _____	254
II.3 Pregătirea martorului copil în vederea audierii _____	255
III. Audierea propriu-zisă a copilului martor. Fazele audierii _____	257
III.1. Debutul audierii propriu-zise _____	257
III.1.1. Stabilirea relației de încredere _____	258
III.1.2. Prezentarea și explicitarea regulilor procedurale, a drepturilor și obligațiilor _____	261
III.1.3. Prezentarea și explicitarea regulilor de interviu _____	264
III.2. Etapa relatării libere. Debut și metode de susținere _____	265
III.3. Etapa întrebărilor _____	266
III.4. Finalizarea interviului _____	269
III.5. Consemnarea declarației martorului copil _____	271
Concluzii _____	273
<i>Bibliografie</i> _____	274

Capitolul VI. Audierea copilului în conflict cu legea penală

<i>Daniel Mirăuță</i> _____	277
I. Introducere _____	277
II. Definirea unor noțiuni _____	282
II.1. Vârsta răspunderii penale _____	282

II.2. Relevanța stării de minorat asupra aplicării unei proceduri speciale	284
II.2.1. În faza de urmărire penală	285
II.2.2. În faza judecătii	285
II.2.3. Garanție procesuală necondiționată	286
II.3. Prezumția de minoritate	286
II.4. Minorul cu vârstă mai mică de 14 ani	287
II.2. Noțiunea de audiere	289
II.3. Profesionistul care conduce audierea	291
III. Cadrul legal național și internațional	291
IV. Scopul audierii	293
V. Caracterul special al procedurii de audiere a copilului în conflict cu legea penală	293
V.1. Justificarea unei proceduri speciale	294
VI.2. Nevoia unei justiții mai prietenoase cu copiii	294
Pregătirea audierii de către organul judiciar	296
VI.1. Specializarea organului judiciar care realizează audierea	296
VI.2. Specializarea judecătorului	297
VI.2. Pregătirea audierii și studierea materialelor scrise	299
VI.2.1. Planul de audiere	299
VI.2.2. Obiectivele audierii	299
VI.2.3. Studierea pieselor scrise	300
VI.2.3.1. Studierea dosarului cauzei	300
VI.2.3.2. Referatul de evaluare	300
VI.2.3.3. Alte acte	302
VII. Momentul audierii	303
VII.1. Obligatorietatea audierii în cadrul procedurilor fondului cauzei	303
VII.2. Obligatorietatea ascultării în cadrul unor proceduri auxiliare fondului cauzei	305
VII.3. Impedimente legale privind audierea	308
VII.3.1. Refuzul de a fi audiat sau dreptul la tăcere	308
VII.3.1.1. Modalități de exprimare a refuzului de a fi audiat	308
VII.3.1.2. Revenirea asupra refuzului de a fi audiat	309
VII.3.2. Motive medicale	310
VII.3.3. Interdicția reaudierii	311
VIII. Locul audierii	312
VIII.1. Varietatea locurilor audierii	312
VIII.2. Nepublicitatea ședinței de judecată	314
VIII.2.1. Conținutul garanției nepublicității ședinței de judecată	314
VIII.2.2. Justificarea nepublicității ședinței de judecată	314
VIII.2.3. Excepții de la nepublicitatea ședinței de judecată	316
VIII.3. Îndepărtarea din sala de judecată a copilului în conflict cu legea penală	318
VIII.4. Climatul locului audierii. Adaptarea locului audierii	318
VIII.5. Folosirea mijloacelor tehnice	320
VIII.5.1. Audierea prin videoconferință	320

VIII.5.1.1. Cazuri în care este posibilă audierea prin videoconferință	320
VIII.5.1.2. Avantajele și dezavantajele audierii prin videoconferință	321
VIII.5.2. Înregistrarea declarației	322
IX. Persoane care participă la audierea copilului în conflict cu legea penală	323
IX.1. Direcția generală de asistență socială și protecție a copilului	323
IX.2. Serviciul de probațiune	324
IX.3. Persoanele responsabile de creșterea minorului	325
IX.3.1. Principiul citării persoanelor responsabile de creșterea minorului atât în cursul urmăririi penale, cât și în cursul judecății	325
IX.3.2. Persoanele responsabile de creșterea minorului	326
IX.3.3. Limite ale obligativității citării persoanelor responsabile de creșterea minorului	328
IX.3.4. Rațiunea obligativității citării persoanelor responsabile de creșterea minorului	329
IX.4. Prezența apărătorului	332
IX.5. Prezența interpretului	334
IX.6. Prezența unui psiholog	336
IX.7. Permitearea prezenței și a altor persoane	336
X. Limbajul audierii și comunicarea dintre organul judiciar și persoana audiată	336
X.1. Limbajul audierii	336
X.1.1. Principiul asigurării participării efective a minorului la procedura care îl privește	337
X.1.2. Legătura psihologică dintre organul judiciar și minor	339
X.1.3. Celeritatea procedurilor	341
XI. Audierea propriu-zisă	342
XI.1. Comunicarea scopului întrevederii	342
XI.2. Identificarea minorului	343
XI.3. Aducerea la cunoștință a acuzației	343
XI.4. Comunicarea drepturilor și a obligațiilor	344
XI.4.1. Drepturile generale specifice calității de suspect sau inculpat	344
XI.4.2. Drepturi specifice calității de suspect sau inculpat minor	346
XI.4.3. Obligații procesuale impuse minorului	346
XI.4.4. Informarea scrisă	347
XI.4.5. Informarea persoanelor responsabile de creșterea minorului	347
XI.5. Relatarea liberă	348
XI.6. Întrebările	349
XI.7. Consemnarea declarațiilor	351
XI.8. Alte reguli procedurale privind audierea	353
XI.9. Tactica de audiere în cazul existenței mai multor acuzați	354
XII. Audieri speciale	355
XII.1. Audierea în cazul procedurii recunoașterii învinuirii	
XII.2. Audierea unor categorii speciale de copii aflați în conflict cu legea penală	357
XIII. Evaluarea audierii	358
<i>Bibliografie</i>	359